

dels nostres familiars assassinats. Digueu-ne justícia, que és això el que reclamem”.

Empar Salvador, després de fer esment al llarg periple que ha dut a terme el Fòrum per la Memòria per poder erigir l'impressionant monument (és que impressiona, realment, amb la figura traçada pel geni d'Antoni Miró, amb els versos emocionants de Vicent Andrés Estellés, amb els noms de les poblacions on van néixer els qui ompliren les fosses), i es va reconèixer satisfeta d'haver pogut instal·lar a Paterna aquest “record permanent”, que també ha de servir perquè “coneixent el passat puguem lluitar perquè aquella barbàrie no torne a succeir ni en el present ni en el futur”. I va recordar que “és necessari lluitar per aconseguir” la rehabilitació integral “dels nostres morts”, cosa que significa l'anul·lació dels “consells de guerra sumaríssims, aquella farsa sinistra de què es va valdre el franquisme per a portar-los fins a aquestes fosses” i que s'apliquin les lleis estatals i “les internacionals als responsables i col·laboradors d'aquells crims, que van ser crims contra la humanitat”. I va reblar, finalment: “No demanem venjança, demanem justícia. És necessari que s'aprove una llei de la memòria que faça veritable justícia a les víctimes, i que es derogue l'actual llei, que més que una llei és una vergonya”: “en comptes de fer justícia a les víctimes, garanteix la impunitat als culpables, en un intent d'esborrar un passat que no pot esborrar-se perquè és a tot arreu”.

L'endemà mateix de l'acte de Paterna n'hi va haver un altre al cementiri general de València, convocat també pel Fòrum per la Memòria. Arran de les fosses comunes que l'alcaldeessa Rita Barberà volia destruir, i que actualment són un ermot descurat i ple d'herba on la gent continua col·locant-hi flors, els assistents van anar pronunciant els noms dels qui hi van ser soterrats de tan trista manera. No pas tots, que són milers. Només alguns, en representació. Amb la veu trencada, en un crit o un xiuxieig, homes i dones de totes les edats van anar pronunciant els noms i alçant-los, en un acte tan senzill, un nou memorial.

Núria Cadenes

Memòria històrica balear

El Govern de les Illes Balears farà un mapa de fosses comunes de la guerra civil espanyola i la repressió franquista.

Quan el jutge més mediàtic de la judicatura espanyola, Baltasar Garzón, inicià una causa contra el franquisme es desvetllaren moltes esperances. Especialment, entre els familiars de les víctimes de la repressió que foren assassinats i soterrats en fosses comunes. Diuen els psicòlegs que per superar el dol per la mort d'una persona pròxima cal poder soterrar-ne les despulles i així, simbòlicament, acceptar-ne la pèrdua. Justament, la passa que els familiars dels assassinats i enterrats en fosses comunes per la repressió franquista mai no han pogut fer. La iniciativa del jutge, doncs, els omplia d'esperança, perquè pretenia forçar la creació d'un cens de desapareguts. Era el primer esglaó per poder recuperar les restes dels desapareguts. Tanmateix, Garzón, com és habitual, tornà sorprendre. La força que mostrà en iniciar la causa ben aviat va fer figa. En una resolució emesa pocs mesos després d'haver iniciat el procés, renunciava a continuar-lo i traslladava la responsabilitat de la possible exhumació de les fosses comunes als tribunals de cada territori. L'esperança que havia despertat es trobava avortada. I els familiars de desapareguts rebien una nova galleda d'aigua freda. Perquè era difícil de pensar que tots els jutges de cada demarcació fossin sensibles als sentiments de familiars i associacions en pro de la memòria històrica, en el sentit que acceptassin de permetre o obligar a localitzar i obrir les fosses comunes per poder donar descans definitiu als assassinats, consol als familiars i justícia per a aquells que moriren defensant la llibertat contra el franquisme.

Memòria històrica balear. Tant les associacions que lluiten a les Illes per la recuperació de la memòria històrica

com els familiars dels desapareguts expressaren, després de la resolució inhibidora de Garzón, l'estupefacció per l'actuació del jutge. I implícitament mostraven la tristesa per una decisió que pareixia tancar les portes a allò per què lluiten de fa anys: la simple restitució de la memòria d'aquells qui foren assassinats i enterrats de qualsevol manera, i per la recuperació de les despulles.

Tanmateix, ara una iniciativa del Govern de les Illes Balears els permet de recuperar l'esperança. El dia 17 d'abril, l'executiu presidit per Francesc

Fosses comunes a Mallorca

La tasca de la Fundació Balear de la Memòria Democràtica permetrà d'impulsar les investigacions sobre els qui patiren repressió durant la guerra civil i el franquisme. Tanmateix, ja fa anys que aquesta tasca la fan associacions i historiadors. És el cas de l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica de Mallorca, que, a través de les investigacions realitzades per historiadors, els testimoniatges de familiars de desapareguts i documentació diversa, ha pogut determinar que a Mallorca hi ha fosses comunes, si més no, a cinc municipis: Calvià, Porreres, Montuïri, Manacor i Palma. Aquesta associació ha demanat unes quantes vegades que el Parlament balear aprovi una llei de fosses que permeti d'exhumar les despulles dels enterrats a les fosses comunes.

A dalt, la portaveu del govern balear, Joana Barceló. A sota, la consellera d'Afers Socials, Fina Santiago, que proposà al Parlament de crear la Fundació Balear de la Memòria Democràtica.

Antich aprovà, a instàncies de la conselleria d'Afers Socials, presidida per Fina Santiago (EU-Bloc), la creació de la Fundació Balear de la Memòria Democràtica, la feina de la qual serà

de coordinar la tasca institucional per recordar les víctimes de la guerra civil i de la repressió franquista.

Entre els objectius de la fundació n'hi ha un de molt especial: impulsar

la confecció d'un mapa que identifiqui tots els enterraments comuns on es dipositaren els cadàvers dels assassinats pels rebels franquistes, tant durant la guerra de 1936-1939 com els anys immediatament posteriors. De tota manera, la tasca de recuperació de la memòria dels qui lluitaren per la llibertat contra la dictadura no s'aturarà en els assassinats i desapareguts, sinó que també abasta tots aquells que patiren alguna forma de repressió. Per a això, el període que inclourà tota l'activitat de la fundació anirà des del començament de la persecució fins al 1978, any que s'aprovà la Constitució. Des del centre físic de la fundació –que podrà tenir seus diverses a les Illes– s'impulsarà una veritable feina d'investigació, documentació i sobretot difusió de la memòria dels qui patiren repressió.

Pel que fa als desapareguts, l'executiu balear s'ha compromès, a més d'impulsar el mapa de les fosses comunes, a assessorar legalment els municipis i els particulars afectats sobre com actuar, tant si els enterraments es troben en terrenys públics com privats. També farà una proposta de normativa sobre com exhumar les restes, sempre, però, tenint en compte que cada obertura d'una fossa requerirà el permís d'un jutge. Sobre això, és evident que la mera existència de la fundació no implica que un jutge no pugui inhibir-se'n o impedir l'obertura d'una fossa, però, com que es tracta d'una iniciativa institucional, es confia que la fundació permeti de canalitzar amb més garanties d'èxit les reivindicacions de familiars i associacions que lluiten per la recuperació de la memòria històrica i, més concretament, per la recuperació de les despulles dels assassinats i desapareguts.

La portaveu del govern, Joana Barceló, en donar compte de la iniciativa que ha pres l'executiu, subratllà que es vol fomentar la participació de la societat civil a la fundació. L'organisme tindrà un consell assessor i un consell cívic per tal que tots els grups que ja treballen en la recuperació de la memòria història puguin ser-hi i coordinar esforços, ara, per primer cop, sota l'auxili institucional.

Miquel Payeras